

Ervaringen met kinderopvang - vignetonderzoek

Meting 3 – december 2023

Colofon

Datum

april 2024

Bron foto's: Unsplash.com

Unsplash is een platform met rechtenvrije foto's geüpload door de fotografen zelf.

Opdrachtgever

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Rapportnummer

2024/091

Auteurs

Denise Kroese
Carolien Veldkamp
Roy van der Hoeve

Ipsos I&O Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

Ipsos I&O Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl

Inhoudsopgave

1. [Inleiding](#)
2. [Resultaten](#)
3. [Conclusies](#)
4. [Bijlage: aantallen per vignet](#)

1. Inleiding

Opzet vignetonderzoek

Er wordt nagedacht over een andere inrichting van het kinderopvangstelsel. Hiervoor zijn allerlei verschillende scenario's; de beleidsopties. Het ministerie is benieuwd naar het gebruik van kinderopvang bij bepaalde veranderingen in het stelsel. Daarom zijn er aan het einde van de enquête in december 2023¹ vignetten (situaties) voorgelegd aan ouders waarin de kosten voor kinderopvang veranderen. Zie hieronder de verschillende scenario's.

Scenario A: Kinderopvang wordt duurder

1. Verhoging kinderopvangtarief met 5%
2. Verhoging kinderopvangtarief met 10%

Scenario B: Kinderopvang wordt goedkoper

1. Verhoging toeslag: kinderdagopvang € 10 / BSO € 4 per kind per maand
2. Verhoging toeslag: kinderdagopvang € 20 / BSO € 8 per kind per maand

Scenario C: Kinderopvang wordt gratis

1. Ieder kind kan 2 dagen gratis naar kinderopvang
2. Ieder kind kan 3 dagen gratis naar kinderopvang
3. Ieder kind kan alle dagen gratis naar kinderopvang

Scenario D: Zekerheid over ontvangen kinderopvangtoeslag

1. Ontvangen kinderopvangtoeslag hoeft je nooit terug te betalen

Om te zien wat het effect zou zijn van de nieuwe beleidsopties is de ouder gevraagd hoeveel uren er in hun huishouden gewerkt zou worden (de respondent en eventuele partner) en hoeveel dagen aan opvang ze zouden afnemen. Zie de bijbehorende introductietekst en inleiding op de volgende pagina.

Voor elke fictieve situatie (vignet) vroegen we wat ouders zouden doen:

- Aantal uren werken (respondent plus eventuele partner)
- Aantal dagen kinderdagopvang of peuterspeelzaal (0 t/m 3 jaar)
- Aantal dagen buitenschoolse opvang (BSO) (4 t/m 11 jaar)
- Aantal dagen informele opvang²

Voor elke huishouden is berekend wat het verschil is tussen de vignetsituatie en de huidige situatie. Dit verschil is het verwachte effect van dat specifieke vignet.

In een formule uitgedrukt:

$$\text{Effect van vignet} = \text{score na vignet} - \text{huidige score}$$

Bij een ongeldig antwoord ('weet ik niet') is de uitkomst buiten beschouwing gelaten in deze analyse.

¹ Ervaringen met kinderopvang de derde meting – december 2023. Zie bijbehorende rapportage voor een uitgebreide onderzoeksverantwoording.

² Informele opvang: opvang door vrienden of familie een vaste oppas.

Opzet vignetonderzoek

Introductietekst in de vragenlijst

Er wordt nagedacht over een andere inrichting van het kinderopvangstelsel. Hiervoor zijn allerlei verschillende mogelijkheden. We zijn benieuwd naar uw gebruik van kinderopvang bij bepaalde veranderingen in het stelsel.

We leggen u daarom hierna maximaal zes situaties voor waarin kinderopvang voor u duurder of juist goedkoper wordt. Bij elke situatie willen we graag weten wat u denkt dat dit betekent voor het gebruik van kinderopvang en uw werksituatie. U hoeft er in uw antwoorden geen rekening mee te houden dat het moeilijk kan zijn om een plek te vinden bij de kinderopvang.

AAA | ● | ● | ● | ● | ●

Situatie: 2

De toeslag die u krijgt voor kinderopvang wordt verhoogd. Daardoor gaat u minder betalen voor kinderopvang.

- Eén dag in de week kinderdagopvang wordt 20 euro per kind, per maand goedkoper.
- Eén dag in de week buitenschoolse opvang wordt 8 euro per kind, per maand goedkoper.

Hoeveel dagen kinderopvang zou u waarschijnlijk in totaal gebruiken in deze situatie? Geef dit hieronder aan per opvangvorm in aantal dagen en per kind.
U hoeft er geen rekening mee te houden dat het misschien moeilijk is om een plek of extra dagen af te nemen.

	0 / geen dagen	1 dag	2 dagen	3 dagen	4 dagen	5 dagen	Weet ik niet
Buitenschoolse opvang kind 11 jaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informele opvang kind 11 jaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Buitenschoolse opvang kind 10 jaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informele opvang kind 10 jaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

← →

81%

Doelgroepen vignetonderzoek: formele opvang

Doelgroepen in het vignetonderzoek

1. Ouders die gebruikmaken van formele opvang (kinderdagopvang en/of de buitenschoolse opvang); n = 1.121
2. Ouders die geen gebruikmaken van formele opvang; n = 704

Groep 1: ouders met formele kinderopvang

Deze ouders zijn allemaal vier vignetten voorgelegd, één uit elk scenario:

- **Duurdere opvang:** vignet 1 (+5%) of vignet 2 (+10%)
- **Goedkopere opvang:** vignet 3 (€ 10+4) of vignet 4 (€ 20+8)
- **Gratis opvang:** vignet 7 (2 dgn), vignet 8 (3 dgn) of vignet 9 (alle)
- **Zekerheid van toeslag:** vignet 10

Groep 2: ouders zonder formele opvang

Aan deze groep zijn in totaal vier vignetten voorgelegd:

- **Gratis opvang:** vignet 7 (2 dgn), vignet 8 (3 dgn) en vignet 9 (alle)
- **Zekerheid van toeslag:** vignet 10

Tabel 1.1a Achtergrondkenmerken naar doelgroepen (ongewogen percentages)

	Formele kinderopvang:			Formele kinderopvang:	
	Geen	Wel		Geen	Wel
N =	704	1.121	N =	704	1.121
Leeftijd			Opleidingsniveau		
18-39 jaar	47%	66%	Laag	6%	2%
40-64 jaar	53%	34%	Middelbaar	30%	16%
65+ jaar	1%	0%	Hoog	64%	82%
Huishoudinkomen			Gezinssituatie		
<€40k	16%	9%	Woont alleen	3%	2%
€40-60k	24%	14%	Woont alleen met kinderen	9%	7%
€60-80k	19%	21%	Samenwonend zonder kinderen	2%	10%
€80-120k	17%	30%	Samenwonend met kinderen	85%	81%
>€120k	8%	16%	Bij ouder(s)/verzorger(s)	1%	0%
Niet bekend	16%	10%	Anders	1%	1%
			Wil niet zeggen	0%	0%

Doelgroepen vignetonderzoek: formele opvang

Tabel 1.1b Achtergrondkenmerken naar doelgroepen (ongewogen percentages)

	Formele kinderopvang:			Formele kinderopvang:	
	Geen	Wel		Geen	Wel
Kinderen tot 12 jaar			Werksituatie ouders		
1 kind t/m 11 jaar	54%	42%	Beide ouders werken (partner aanwezig)	65%	86%
2 kinderen t/m 11 jaar	36%	49%	1 ouder werkt (partner aanwezig)	20%	5%
3 kinderen t/m 11 jaar	8%	8%	Geen ouder werkt (partner aanwezig)	1%	0%
4 kinderen t/m 11 jaar	2%	1%	Geen partner, respondent werkt	9%	8%
5 kinderen t/m 11 jaar	0%	0%	Geen partner, respondent werkt niet	4%	1%
Aantal dagen informele kinderopvang (gemiddeld per kind)					
Geen gebruik van formele opvang	53%	51%			
Gebruik van formele opvang (tot 2 dagen per kind)	18%	35%			
Gebruik van formele opvang (2 dagen of meer per kind)	29%	15%			

Doelgroepen vignetonderzoek: huishoudinkomen

Verschillen naar inkomensgroepen (met formele kinderopvang)

Er zijn ook extra inkomensafhankelijke vignetten voorgelegd aan ouders die gebruikmaken van formele kinderopvang. Deze vignetten horen in het scenario van een hogere kinderopvangtoeslag en daarmee een goedkopere opvang.

Huishoudens met een huishoudinkomen onder de € 40.000 of een onbekend huishoudinkomen kregen deze extra vignetten niet voorgelegd.

Tabel 1.2 Verdeling van de extra vignetten 'goedkopere opvang' naar huishoudinkomen (ongewogen aantallen)

		Huishoudinkomen (x1.000)					
Opvang wordt goedkoper met:	Totaal	<€40	€40-60	€60-80	€80-120	>€120	n.b.
Vignet 5 / €40 + €17 alleen aan inkomen >€40k	335	0	170	166	0	0	0
Vignet 6 / €80 + €34 alleen aan inkomen >€60k	418	0	0	156	261	0	0
Vignet 11 / €120 + €51 alleen aan inkomen >€80k	393	0	0	0	261	132	0
Vignet 12 / €200 + €85 alleen aan inkomen >€120k	132	0	0	0	0	132	0

2. Resultaten

Een tiende is al van plan om meer gaan te werken in 2024

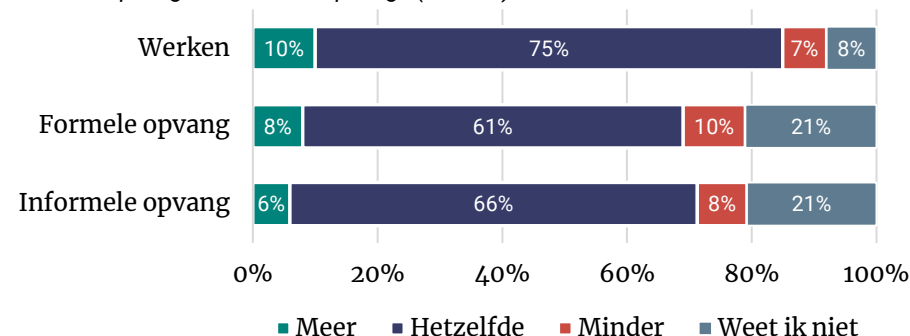
Voordat de verschillende vignetten zijn voorgelegd aan respondenten is gevraagd naar hun verwachte situatie in 2024³ wat betreft werkuren en gebruik van formele en/of informele opvang. Bij de meerderheid van de ouders verandert de situatie in 2024 niet. Circa een vijfde (21%) weet niet of zij in 2024 meer of minder gebruik zullen maken van opvang. Voor een kleiner deel verandert de situatie waarschijnlijk wel. Een tiende van de ouders is namelijk van plan om in 2024 meer dagen te gaan werken. Zeven procent wil minder gaan werken. Een vergelijkbaar deel is van plan om wijzigingen aan te brengen in het gebruik van formele opvang: 8 procent wil meer gebruikmaken van formele opvang en 10 procent wil hier minder gebruik van maken. Wat betreft informele opvang wil 6 procent meer gebruikmaken van de hulp en 8 procent juist minder.

Van de groep die van plan is om meer te gaan werken in 2024, is 31 procent van plan om ook meer formele opvang te gaan afnemen. Ruim een derde (37%) wil dezelfde hoeveelheid formele opvang behouden en 12 procent juist minder. Een vijfde, van de groep die meer wil gaan werken, wil ook meer informele opvang gaan afnemen in 2024. Circa de helft (49%) wil evenveel informele opvang afnemen en 9 procent wil minder informele opvang.

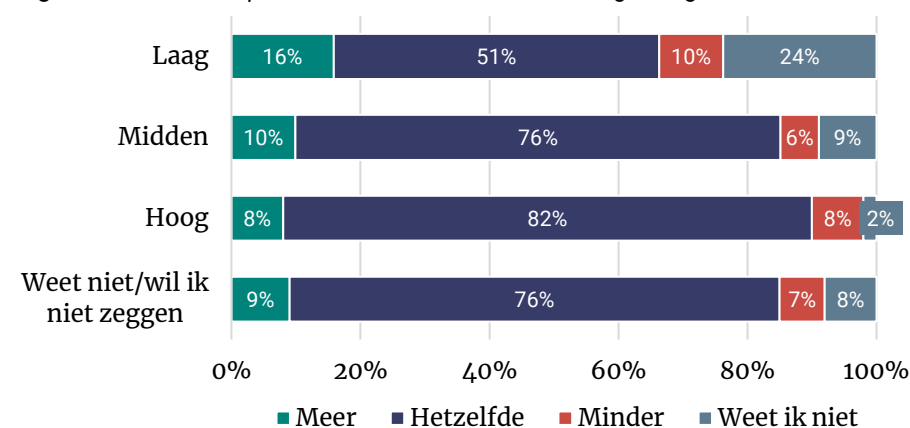
Ouders met een laag inkomen zijn significant vaker van plan om meer dagen te gaan werken in 2024 dan ouders met een midden of hoog inkomen. Zestien procent is van plan om meer te werken. Ook weten ouders met een lager inkomen het vaker niet. Wat betreft het gebruikmaken van formele of informele opvang is het verschil minder duidelijk. Ook daar weten ouders met een laag inkomen het vaak (nog) niet.

³ Dit is uitgevraagd in december 2023.

Figuur 2.1 Bent u van plan om in 2024 meer of minder dagen te gaan werken, gebruik te maken van formele opvang of informele opvang? (n=1893)

Figuur 2.2 Bent u van plan om in 2024 meer of minder dagen te gaan werken? Naar inkomen* (n=1893)

* Bruto jaarinkomen huishouden. Laag = minimum en beneden modaal. Midden = (bijna) modaal tot 2 keer modaal. Hoog = 2 keer modaal of meer.

Ouders zonder formele opvang: gratis opvang grootste effect

In de figuren hiernaast geven we weer hoeveel werkuren en dagen opvang (per huishouden en per week) meer of minder wordt gewerkt en opvang wordt afgenomen in de verschillende voorgelegde situaties ten opzichte van de huidige situatie. Het gaat hier om het netto saldo in werkuren/dagen opvang voor huishoudens die in de huidige situatie geen gebruikmaken van formele opvang.

Uit de resultaten blijkt dat deze ouders vooral meer gebruik gaan maken van formele opvang (kinderdagopvang en buitenschoolse opvang) als de kinderopvang een aantal dagen gratis wordt. Concreet: wanneer de kinderopvang helemaal gratis wordt gaan ouders zonder formele opvang waarschijnlijk 1,8 dagen per week meer gebruikmaken van de kinderdagopvang (figuur 2.5) en 1,3 dagen per week meer gebruikmaken van buitenschoolse opvang (figuur 2.6).

Ouders verwachten in deze voorgelegde situatie ook meer te gaan werken: als de kinderopvang helemaal gratis wordt dan denken deze ouders waarschijnlijk 3,5 uur per week meer te gaan werken, zie figuur 2.3.

Het gebruik van informele opvang neemt juist licht af: maximaal 0,5 dag minder per week (figuur 2.4).

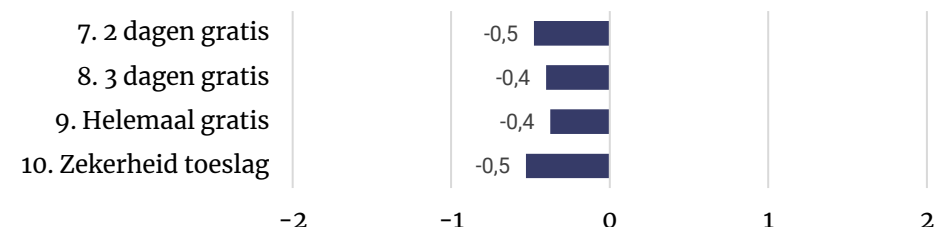
In een situatie wanneer er zekerheid is over het behoud van de kinderopvangtoeslag zien we vergelijkbare effecten. Wel neemt het aantal dagen opvang en werkuren in iets kleinere mate toe dan bij een aantal dagen gratis opvang.

Figuur 2.3 Verschil in aantal werkuren* per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders zonder formele opvang)

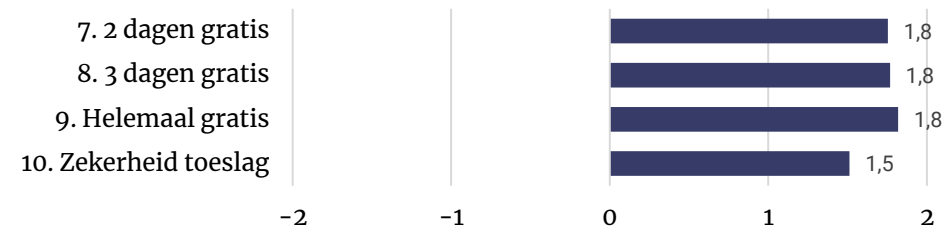

* Let op: werken gaat over aantal uren en opvang gaat over aantal dagen.

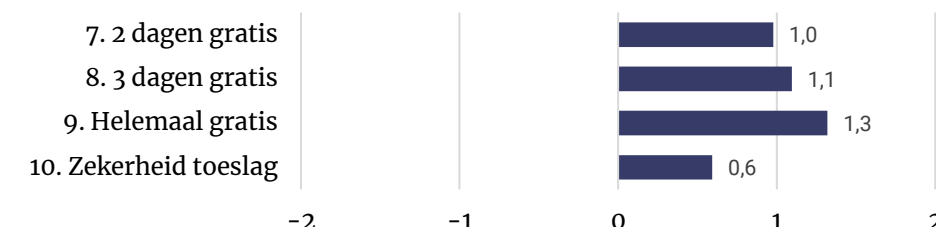
Figuur 2.4 Verschil in aantal dagen gebruik informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders zonder formele opvang)

Figuur 2.5 Verschil in aantal dagen gebruik kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders zonder formele opvang en kind tussen 0 t/m 3 jaar)

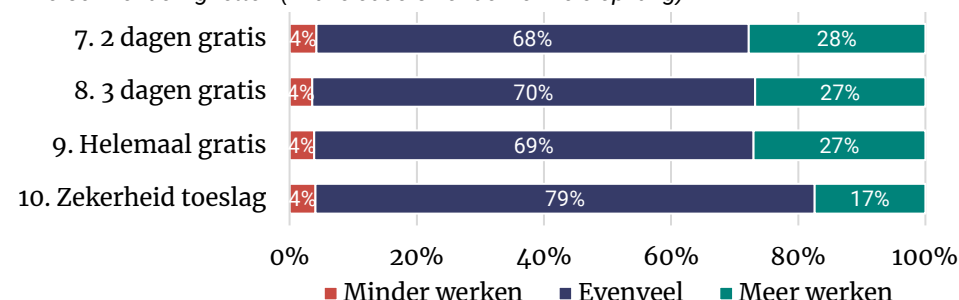
Figuur 2.6 Verschil in aantal dagen gebruik buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders zonder formele opvang en kind tussen 4 t/m 11 jaar)

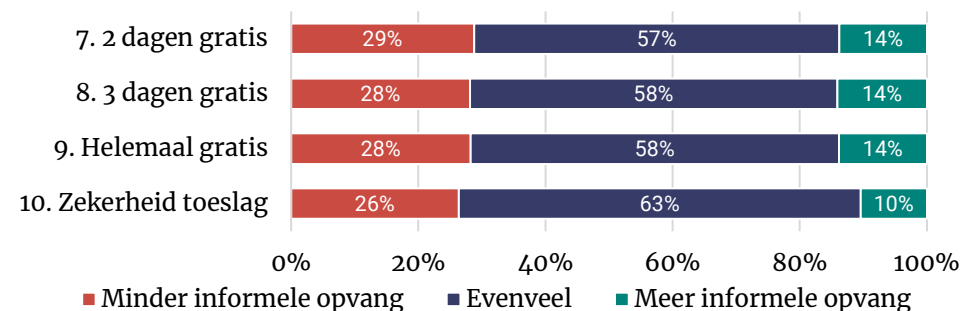
Zeven op de tien nemen meer opvang af bij gratis kinderopvang

Hieronder staan voor dezelfde groep ouders (zonder formele opvang) de situaties weergegeven met het aandeel dat minder/evenveel/meer gaat werken en opvang afneemt. Het gratis maken van de opvang zorgt bij een kwart van de ouders (27%) voor meer arbeidsparticipatie per huishouden. Als er sprake is van de zekerheid van toeslag verwacht 17 procent van deze groep meer te gaan werken (zie volgende pagina voor de hoogte van toename). Bij de afname van kinderdagopvang heeft gratis maken het grootste effect: 68 procent zegt meer dagen opvang te willen afnemen als het enkele dagen gratis is. Bij de buitenschoolse opvang geldt dit voor bijna vier op de tien die een toename verwachten. Er is nauwelijks verschil tussen het aantal dagen dat de opvang gratis wordt in de verwachte afname.

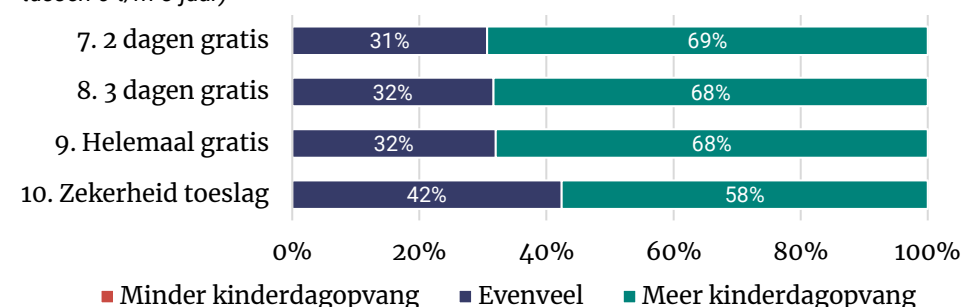
Figuur 2.7 Percentage meer, evenveel of minder werkuren per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders zonder formele opvang)

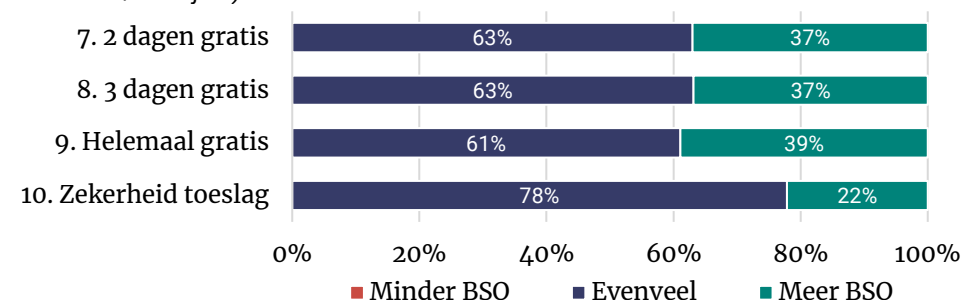
Figuur 2.8 Percentage meer, evenveel of minder dagen informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders zonder formele opvang)

Figuur 2.9 Percentage meer, evenveel of minder dagen kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders zonder formele opvang en kind tussen 0 t/m 3 jaar)

Figuur 2.10 Percentage meer, evenveel of minder dagen buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders zonder formele opvang en kind tussen 4 t/m 11 jaar)

Gratis opvang: een dag meer werken voor een op de tien

De toename in arbeidsparticipatie is bij de grootste groep meer dan 8 uur in alle vier de scenario's: (ruim) een tiende zegt meer dan een dag extra te gaan werken. Het aandeel ouders zonder formele opvang dat tot 4 uur of tussen de 4 en 8 uur meer gaat werken, komt overeen tussen de vier vignetten.

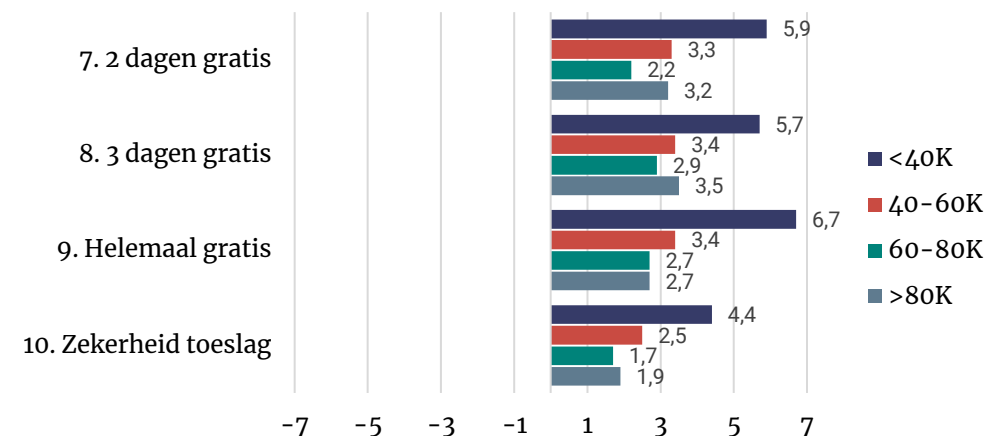
Tabel 2.1 Aandeel meer, evenveel of minder werkuren per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders zonder formele opvang)

	>8 uur minder	4 – 8 uur minder	t/m 4 uur minder	Ongeveer even veel	t/m 4 uur meer	4 – 8 uur meer	>8 uur meer
2 dagen gratis	1%	2%	2%	68%	7%	7%	13%
3 dagen gratis	0%	1%	2%	70%	6%	7%	13%
Helemaal gratis	0%	2%	2%	69%	7%	8%	12%
Zekerheid toeslag	1%	1%	2%	79%	3%	4%	10%

Ouders zonder formele opvang: grootste toename in werkuren bij lagere inkomens

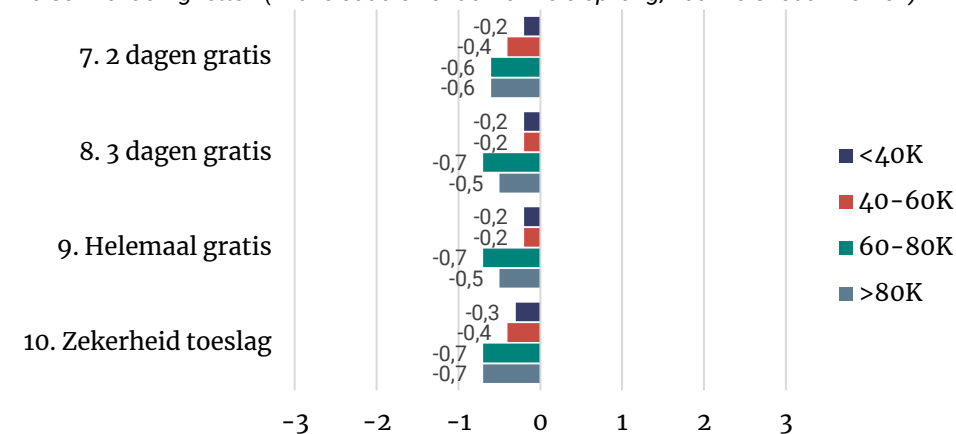
In de figuren hiernaast zijn de resultaten voor de groep ouders zonder formele opvang uitgesplitst naar huishoudinkomen. Hier valt met name de groep in de laagste inkomensgroep (<40.000 per huishouden) op. Zij laten in alle voorgestelde situaties per saldo een beduidend grotere arbeidsparticipatie zien. Niet alle verschillen zijn ook significant. Bij vignet 7 is er voor deze groep wel een significant verschil in het netto saldo werkuren. Omgekeerd gaan zij juist minder vaak gebruikmaken van informele opvang, zie figuur 2.12.

Figuur 2.11 Verschil in aantal werkuren* per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders zonder formele opvang; naar huishoudinkomen)

* Let op: werken gaat over aantal uren en opvang gaat over aantal dagen.

Figuur 2.12 Verschil in aantal dagen gebruik informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders zonder formele opvang; naar huishoudinkomen)

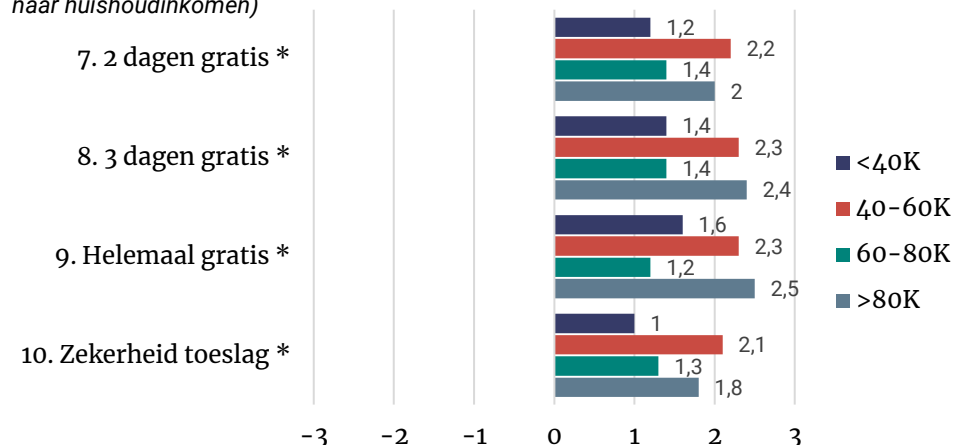
Ouders zonder formele opvang: meer gebruik BSO bij lagere inkomens als het helemaal gratis is

Als we kijken naar het verwachte gebruik van kinderdagopvang zien we een wisselend beeld (figuur 2.13). De inkomensgroepen tot € 40.000 en € 60.000 tot € 80.000 per huishouden zitten iets onder de gemiddelde afname per situatie (gemiddeld 1,8 dag meer bij vignet 7/8/9 en 1,5 dag meer bij vignet 10) en de andere inkomensgroepen liggen er iets boven. De verschillen tussen de inkomensgroepen bij de verwachte afname van buitenschoolse opvang zijn kleiner, behalve bij het ‘helemaal gratis’ maken. Hier ligt het gebruik het hoogst onder de laagste huishoudinkomens. Wel is er bij vignet 10 een significant verschil tussen de twee laagste en de twee hoogste inkomensgroepen.

Verschillen tussen groepen

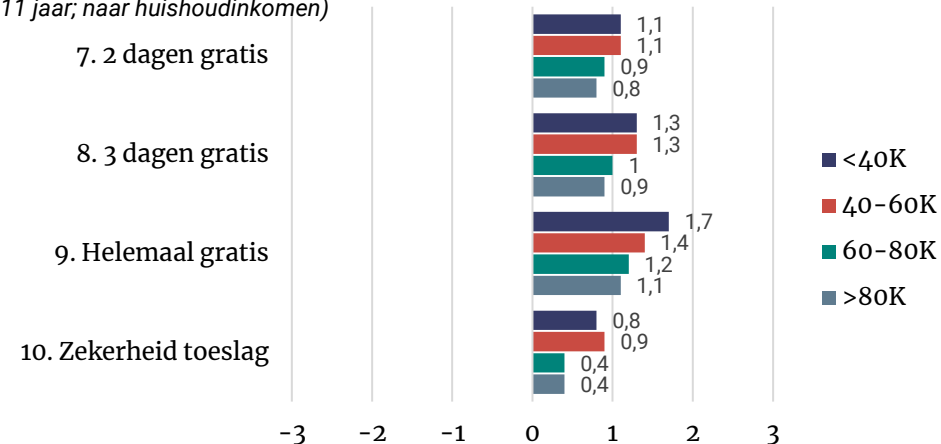
- Huishoudens zonder formele opvang waarbij **één ouder werkt (parttime of fulltime)** gaan significant meer werken bij vignet 7, 8 en 9, dan huishoudens waarbij beide ouders werken.
- Huishoudens zonder formele opvang waarbij **kinderen 4 tot en met 11 jaar zijn** gaan significant minder informele opvang afnemen bij alle vignetten, dan huishoudens met kinderen tot 4 jaar.
- Huishoudens zonder formele opvang waarbij **één ouder werkt (parttime of fulltime)** gaan significant meer informele opvang afnemen bij alle vignetten, dan huishoudens waarbij beide ouders werken.

Figuur 2.13 Verschil in aantal dagen gebruik kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders zonder formele opvang en kind tussen 0 t/m 3 jaar; naar huishoudinkomen)

* Let op: vanwege het lage aantal waarnemingen per inkomensgroep (tussen de 21 en 38) zijn deze resultaten indicatief.

Figuur 2.14 Verschil in aantal dagen gebruik buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders zonder formele opvang en kind tussen 4 t/m 11 jaar; naar huishoudinkomen)

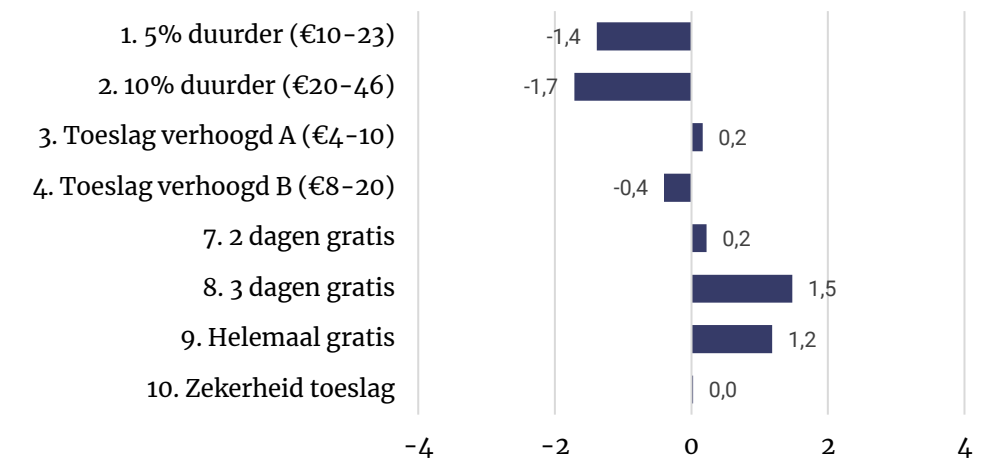
Ouders met formele opvang: 3 dagen gratis grootste effect

In de figuren hiernaast geven we weer hoeveel werkuren en dagen opvang (per huishouden en per week) meer of minder wordt gewerkt en opvang afgenomen in de verschillende voorgelegde situaties ten opzichte van de huidige situatie. Het gaat hier om het netto saldo in werkuren/dagen opvang voor huishoudens die in de huidige situatie wel gebruikmaken van formele opvang.

Ouders verwachten in deze voorgelegde situatie vooral meer te gaan werken als de kinderopvang 3 dagen of helemaal gratis wordt (figuur 2.15). Het omgekeerde effect is te zien als de opvang duurder wordt: ouders denken dan juist minder uren te gaan werken. Bij het verhogen van de kinderopvangtoeslag is er weinig effect te zien.

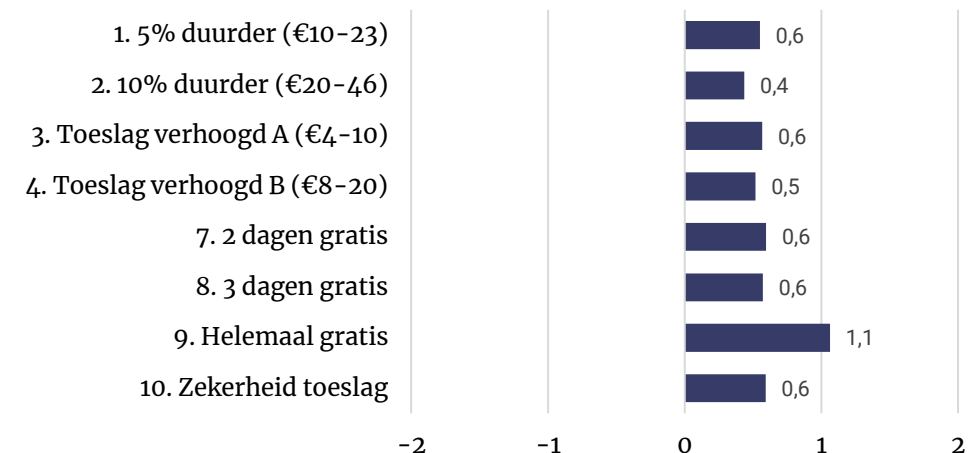
Opvallend is dat het verwachte gebruik van informele opvang in alle situaties iets toeneemt en bij een volledige gratis opvang het grootst is: 1,1 dag meer (figuur 2.16).

Figuur 2.15 Verschil in aantal werkuren* per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders met formele opvang)

* Let op: werken gaat over aantal uren en opvang gaat over aantal dagen.

Figuur 2.16 Verschil in aantal dagen gebruik informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders met formele opvang)

Ouders met formele opvang: gratis opvang is halve dag meer BSO

Als we kijken naar het mogelijke gebruik van formele opvang, verwachten ouders vooral meer af te nemen bij een aantal dagen gratis kinderopvang. Dit ligt nog iets hoger bij de verwachte afname van buitenschoolse opvang, zie figuur 2.18. Het duurder maken van kinderopvang en de buitenschoolse opvang zorgt ervoor dat ouders waarschijnlijk een halve dag minder gaan afnemen. Het verhogen van de kinderopvangtoeslag heeft geen effect op de formele opvang.

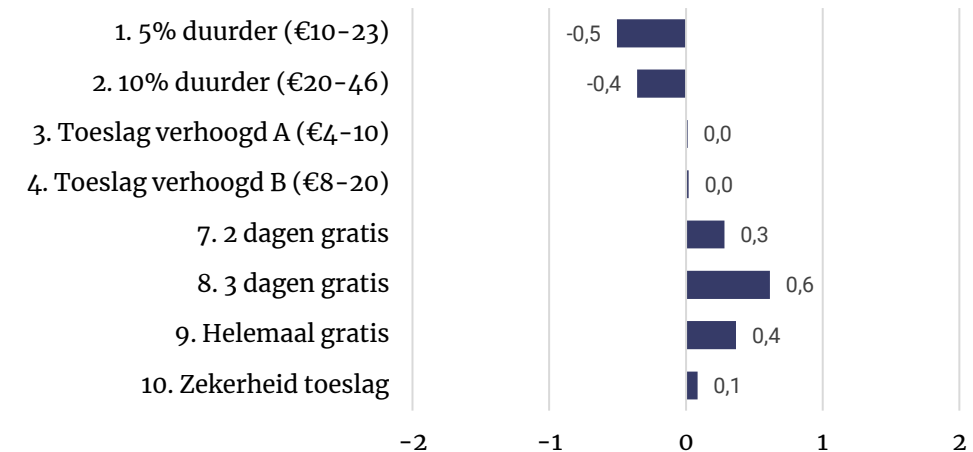
In de figuren op de volgende pagina staan voor dezelfde groep ouders (met formele opvang) de situaties weergegeven met het aandeel dat minder/evenveel/meer gaat werken en opvang afneemt. Het gratis maken van de opvang zorgt bij een vijfde tot een kwart van de ouders voor meer arbeidsparticipatie per huishouden. Het duurder maken heeft in ongeveer dezelfde mate het omgekeerde effect: ongeveer een vijfde verwacht minder te gaan werken in deze situatie.

Een kwart denkt minder kinderopvang te gebruiken en ongeveer drie op de tien minder dagen buitenschoolse opvang af te nemen bij het duurder maken van de opvang, zie figuur 2.21 en 2.22. Bij het gebruiken van kinderdagopvang heeft 3 dagen gratis opvang wederom het grootste effect: 48 procent gaat dan meer afnemen. Bij de buitenschoolse opvang geldt dit voor 3 dagen of geheel gratis opvang; ruim een derde verwacht een toename. Opvallend is dat het aandeel informele opvang ook substantieel toeneemt in alle situaties, zie figuur 2.20.

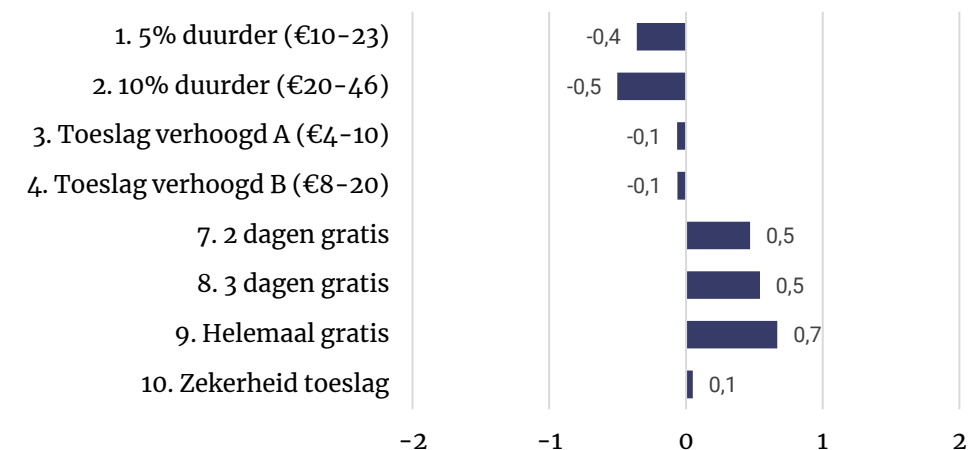
Verschillen tussen groepen

- Huishoudens met formele opvang waarbij **kinderen 4 tot en met 11 jaar zijn** gaan significant meer werken bij vignet 2, 4, 7 en 10, dan huishoudens met kinderen tot 4 jaar.
- Huishoudens met formele opvang waarbij **één ouder werkt (parttime of fulltime)** gaan significant meer werken bij alle vignetten, dan huishoudens waarbij beide ouders werken.

Figuur 2.17 Verschil in aantal dagen gebruik kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en kind tussen 0 t/m 3 jaar)

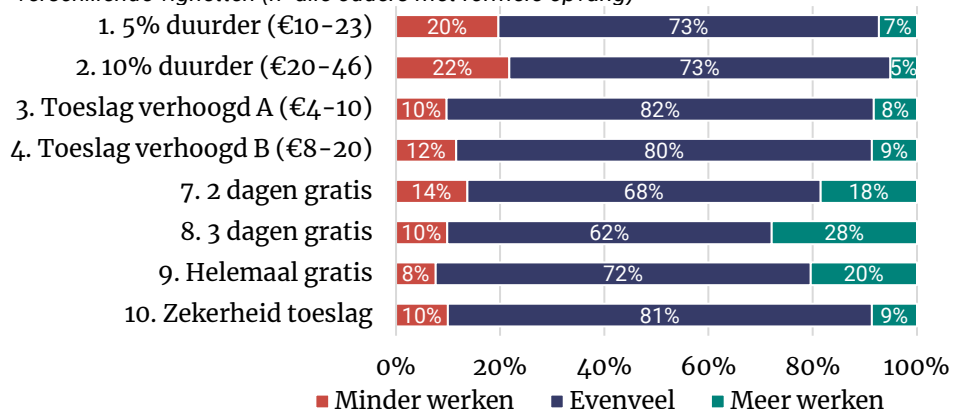

Figuur 2.18 Verschil in aantal dagen gebruik buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en kind tussen 4 t/m 11 jaar)

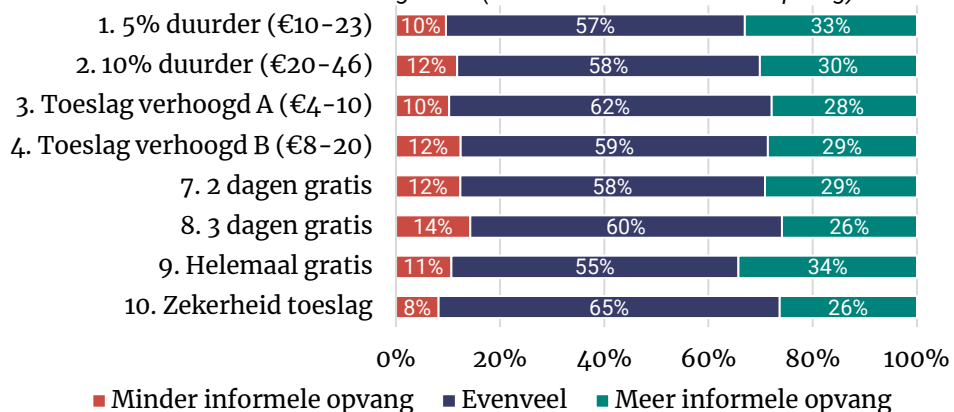

Ouders met formele opvang: helft gebruikt meer KDV bij 3 dagen gratis opvang

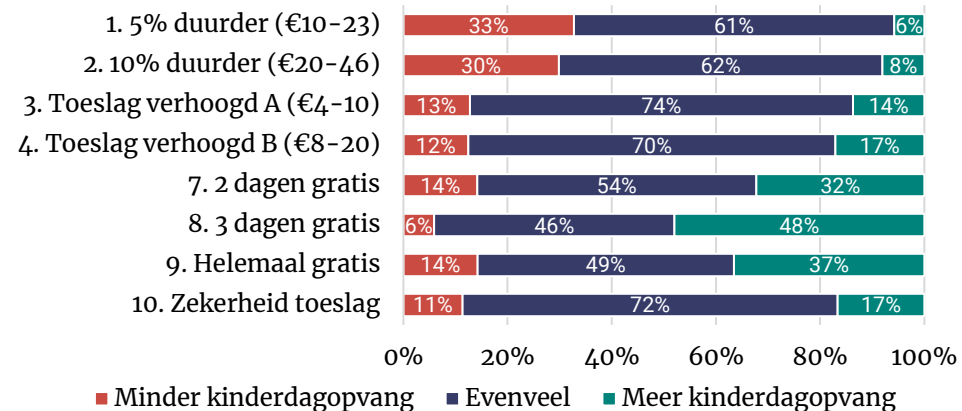
Figuur 2.19 Percentage meer, evenveel of minder werkuren per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders met formele opvang)

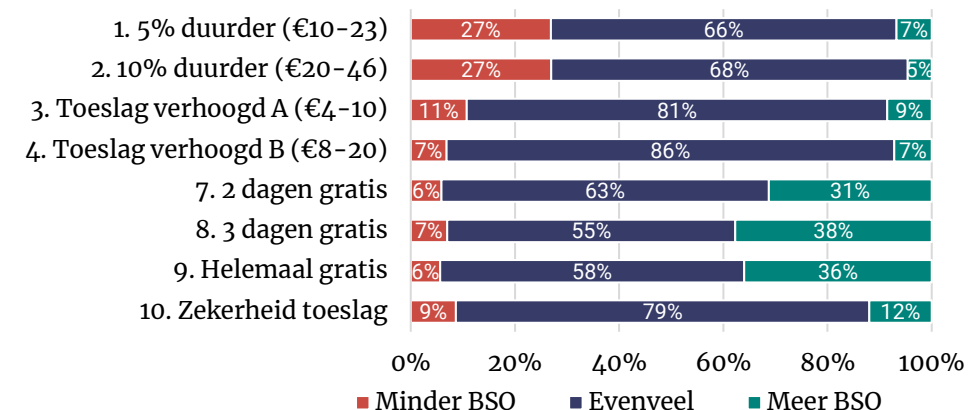
Figuur 2.20 Percentage meer, evenveel of minder dagen informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders met formele opvang)

Figuur 2.21 Percentage meer, evenveel of minder dagen kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en kind tussen 0 t/m 3 jaar)

Figuur 2.22 Percentage meer, evenveel of minder dagen buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en kind tussen 4 t/m 11 jaar)

Dertien procent gaat 4 tot 8 uur meer werken bij 3 gratis opvangdagen

De toename in arbeidsparticipatie is het grootst voor de groep ouders met formele opvang als de kinderopvang 3 dagen gratis wordt, zie tabel 2.2. In dit scenario geeft 13 procent aan tussen de 4 en 8 uur meer te gaan werken. Zeven procent zegt zelfs nog meer (meer dan 8 uur) te werken en voor een vergelijkbaar deel (8%) is dit tot een halve dag meer. Het helemaal gratis maken van de opvang heeft een kleiner effect.

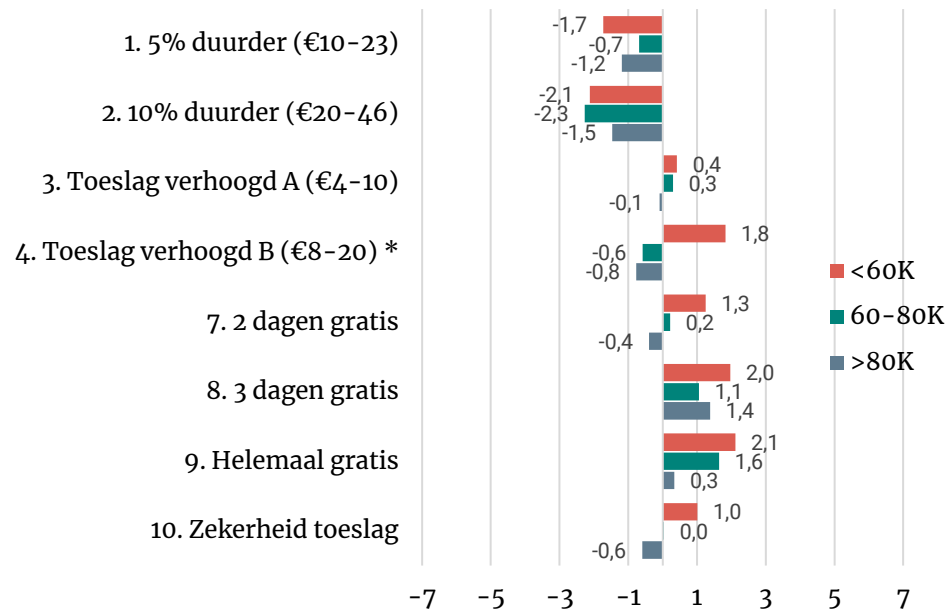
Tabel 2.2 Aandeel meer, evenveel of minder werkuren per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders met formele opvang)

	>8 uur minder	4 - 8 uur minder	t/m 4 uur minder	Ongeveer even veel	t/m 4 uur meer	4 - 8 uur meer	>8 uur meer
5% duurder (€10-23)	7%	8%	5%	73%	3%	3%	2%
10% duurder (€20-46)	8%	9%	5%	73%	2%	1%	2%
Toeslag verhoogd A (€4-10)	1%	5%	3%	82%	2%	3%	3%
Toeslag verhoogd B (€8-20)	5%	4%	3%	80%	3%	3%	2%
2 dagen gratis	4%	6%	4%	68%	9%	6%	4%
3 dagen gratis	3%	3%	3%	62%	8%	13%	7%
Helemaal gratis	1%	4%	2%	72%	7%	8%	5%
Zekerheid toeslag	2%	4%	4%	81%	3%	4%	2%

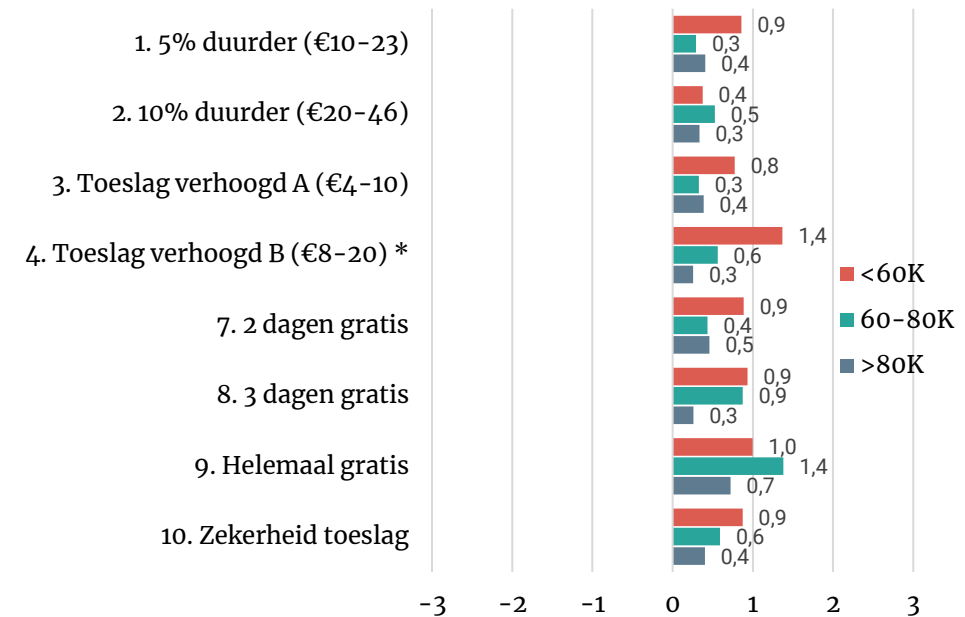
Ouders met formele opvang: zekerheid over toeslag belangrijker voor laagste inkomens

In de figuren hieronder zijn de resultaten voor de groep ouders met formele opvang uitgesplitst naar huishoudinkomen. Vanwege de lage aantallen zijn de categorieën 40.000 en 40.000 tot 60.000 samengevoegd. Ook hier valt met name de groep in de laagste inkomensgroep op. Zij laten in meerdere voorgestelde situaties per saldo een grotere arbeidsparticipatie en groter gebruik van informele opvang zien. Niet alle verschillen zijn ook significant. Bij vignet 10 is er voor deze groep wel een significant verschil in het netto saldo werkuren en aantal dagen informele opvang. De laagste inkomensgroep gaat meer werken, maar ook meer gebruikmaken van informele opvang wanneer zij zekerheid hebben over hun kinderopvangtoeslag.

Figuur 2.23 Verschil in aantal werkuren** per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders met formele opvang; naar huishoudinkomen)

Figuur 2.24 Verschil in aantal dagen gebruik informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=alle ouders met formele opvang; naar huishoudinkomen)

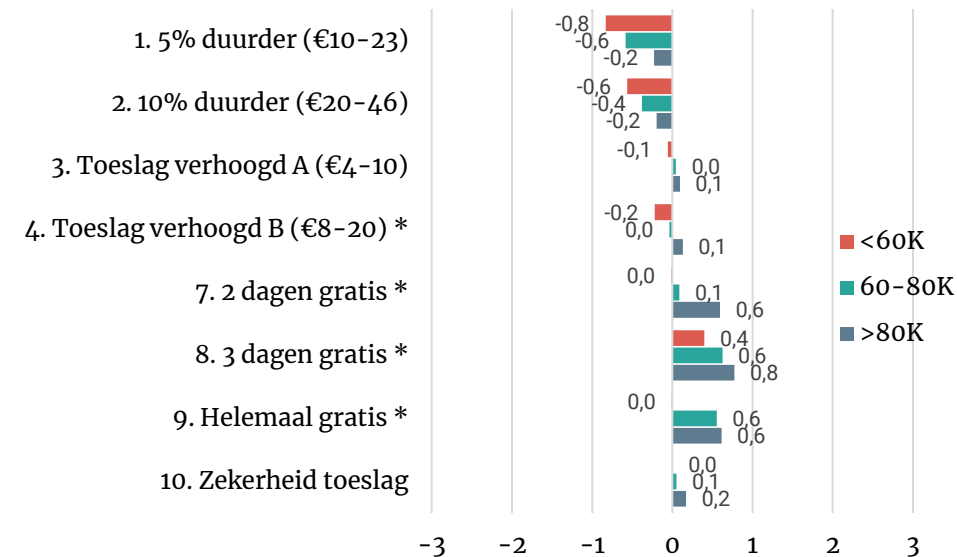
* Let op: vanwege het lage aantal waarnemingen per inkomensgroep (<50) zijn deze resultaten indicatief.

** Let op: werken gaat over aantal uren en opvang gaat over aantal dagen.

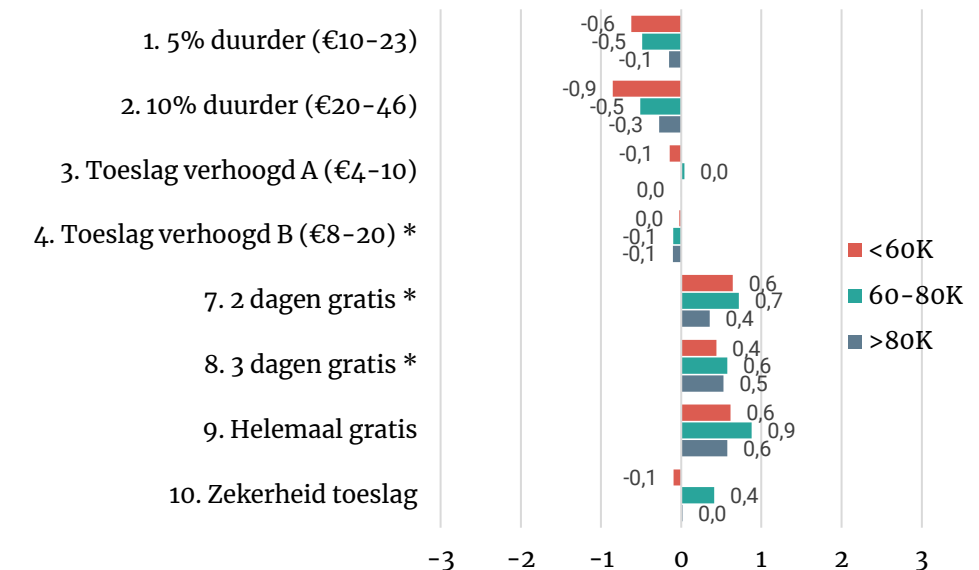
Ouders met formele opvang: bij hoogste inkomensgroep minder verschil in afname kinderdagopvang wanneer het duurer wordt

Als we kijken naar het verwachte gebruik van kinderdagopvang en buitenschoolse opvang zien we een wisselend beeld. Alleen wanneer de kinderdagopvang 5 of 10 procent duurer wordt (vignet 1 en 2) is een significant verschil te zien tussen de inkomensgroepen. De hoogste inkomens (>80.000 per huishouden) passen hun afname van kinderdagopvang minder aan als de kinderdagopvang duurer wordt dan de laagste inkomens (<60.000 per huishouden). Hoge inkomens nemen bij een verhoging van 5 procent -0,2 dagen minder kinderdagopvang af en hoge inkomens -0,8. Voor het gebruik van buitenschoolse opvang is dit significante verschil alleen zichtbaar wanneer de opvang 5 procent duurer wordt. Bij 10 procent levert het geen significant verschil op.

Figuur 2.25 Verschil in aantal dagen gebruik kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en kind tussen 0 t/m 3 jaar; naar huishoudinkomen)

Figuur 2.26 Verschil in aantal dagen gebruik buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en kind tussen 4 t/m 11 jaar; naar huishoudinkomen)

* Let op: vanwege het lage aantal waarnemingen per inkomensgroep (<50) zijn deze resultaten indicatief.

Ouders met formele opvang huishoudinkomen > 40.000

In de figuren hiernaast geven we weer hoeveel werkuren en dagen opvang (per huishouden en per week) meer of minder wordt gewerkt en opvang afgenomen in de verschillende voorgelegde situaties ten opzichte van de huidige situatie. Het gaat hier om het netto saldo in werkuren/dagen opvang voor huishoudens die in de huidige situatie wel gebruikmaken van formele opvang, waarbij de inkomensafhankelijke toeslagverhogingen zijn meegenomen (vignet C, D, E en F).

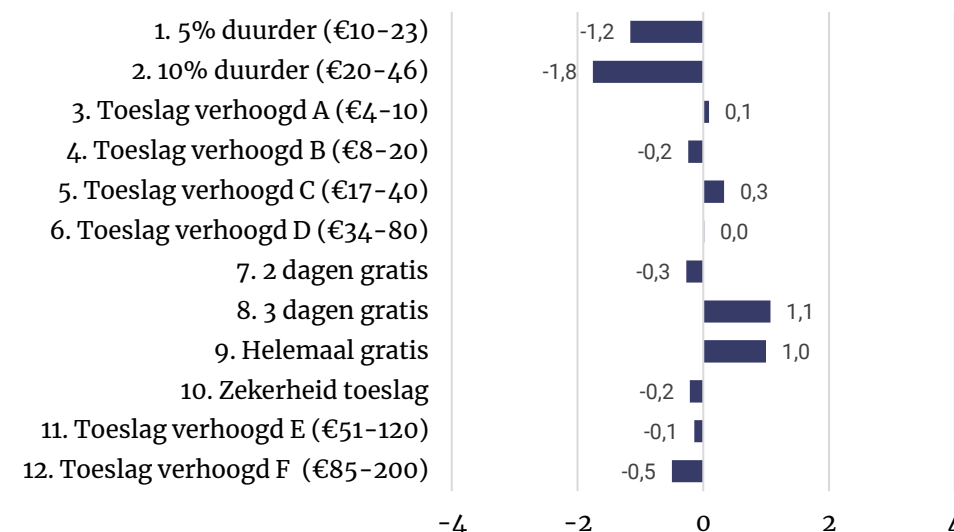
Ouders verwachten in deze voorgelegde situatie vooral meer te gaan werken als de kinderopvang 3 dagen of helemaal gratis wordt. Het omgekeerde effect is te zien als de opvang duurder wordt; ouders denken dan juist minder uren te gaan werken. Het valt op dat ook (kleine) negatieve effecten zichtbaar zijn op arbeidsparticipatie bij de zekerheid van toeslag en het verhogen van de kinderopvangtoeslag in de hoogste inkomensgroepen.

Opvallend is dat het verwachte gebruik van informele opvang in alle situaties toeneemt en bij een volledige gratis opvang het grootst is (0,8 dag meer).

Verschillen tussen groepen

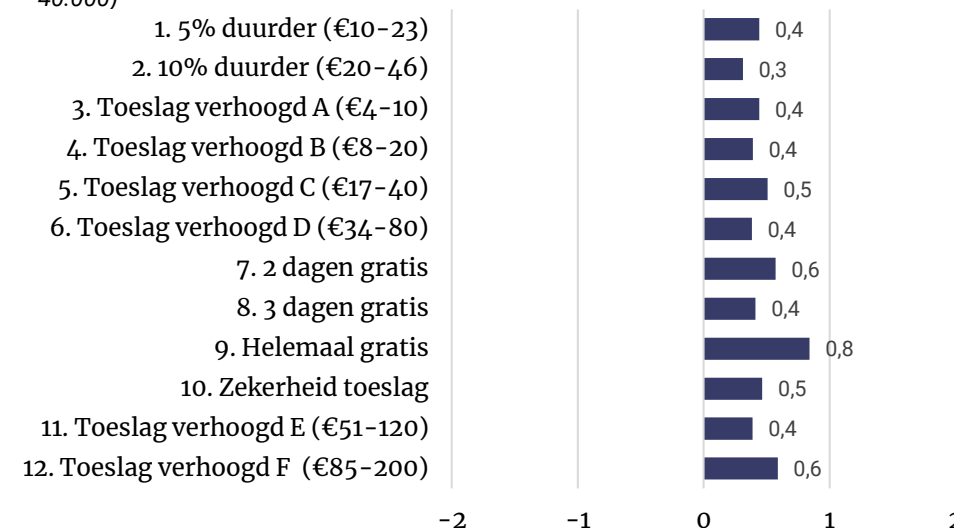
- Huishoudens met formele opvang (> 40.000) waarbij één ouder werkt (parttime of fulltime) gaan significant meer werken bij alle vignetten, dan huishoudens waarbij twee ouders werken.

Figuur 2.27 Verschil in aantal werkuren* per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en een huishoudinkomen van > 40.000)

* Let op: werken gaat over aantal uren en opvang gaat over aantal dagen.

Figuur 2.28 Verschil in aantal dagen gebruik informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en een huishoudinkomen van > 40.000)

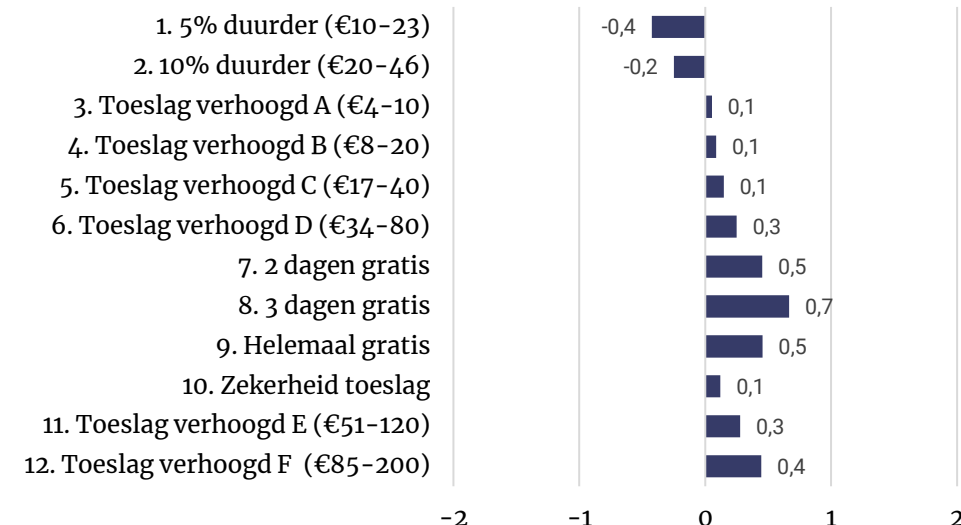
Ouders met formele opvang huishoudinkomen > 40.000

Als we kijken naar het mogelijke gebruik van formele opvang, verwachten ouders vooral meer af te nemen bij (een aantal dagen) gratis kinderopvang. Maar ook een hogere toeslag heeft met name in de hogere inkomensgroepen effecten. Een vergelijkbaar beeld is er zichtbaar bij het gebruikmaken van buitenschoolse opvang.

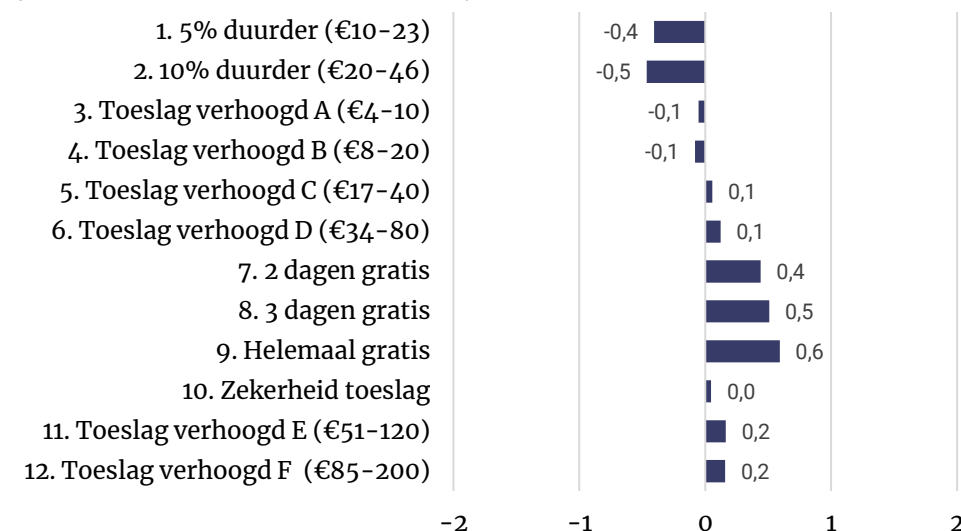
In de figuren op de volgende pagina's staan deze situaties weergegeven met het aandeel dat minder/evenveel/meer gaat werken en opvang afneemt. Het drie dagen of volledig gratis maken van de opvang zorgt bij een vijfde tot een kwart van de ouders voor meer arbeidsparticipatie per huishouden (figuur 2.31). Achttien procent denkt 4 uur of meer te gaan werken als opvang drie dagen gratis is. Het duurder maken heeft in ongeveer dezelfde mate het omgekeerde effect: ongeveer een vijfde verwacht minder te werken in deze situatie. Met een hogere toeslag denkt circa een tiende meer te gaan werken.

Ongeveer drie op de tien verwachten minder dagen kinderdagopvang af te nemen en een kwart verwacht minder buitenschoolse opvang te gebruiken bij het duurder maken van de opvang, zie figuur 2.33 en 2.34. Bij het gebruiken van kinderdagopvang en buitenschoolse opvang heeft 3 dagen gratis opvang het grootste effect: respectievelijk 50 en 40 procent gaat dan meer afnemen. Het gebruik van kinderdagopvang zorgt in veel situaties voor een substantiële toename. Naast de 'gratis varianten' laten de verhoogde toeslagen in alle inkomensgroepen, maar met name de hogere inkomensgroepen meer arbeidsparticipatie zien (zie figuur 2.31). Bij de buitenschoolse opvang is hetzelfde beeld zichtbaar, maar ligt het aandeel dat denkt meer te gaan werken in alle situaties lager.

Figuur 2.29 Verschil in aantal dagen gebruik kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang, kind tussen 0 t/m 3 jaar en een huishoudinkomen van > 40.000)

Figuur 2.30 Verschil in aantal dagen gebruik buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang, kind tussen 4 t/m 11 jaar en een huishoudinkomen van > 40.000)

* Let op: werken gaat over aantal uren en opvang gaat over aantal dagen.

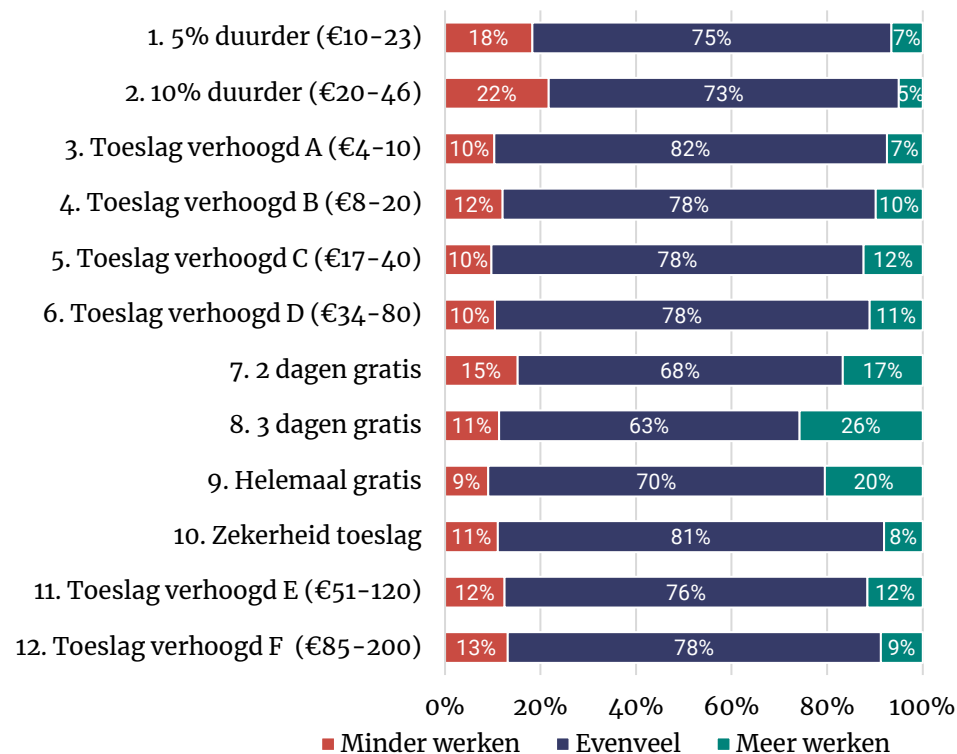
Ouders met formele opvang huishoudinkomen > 40.000

Tabel 2.3 Aandeel meer, evenveel of minder werkuren per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en een huishoudinkomen van > 40.000)

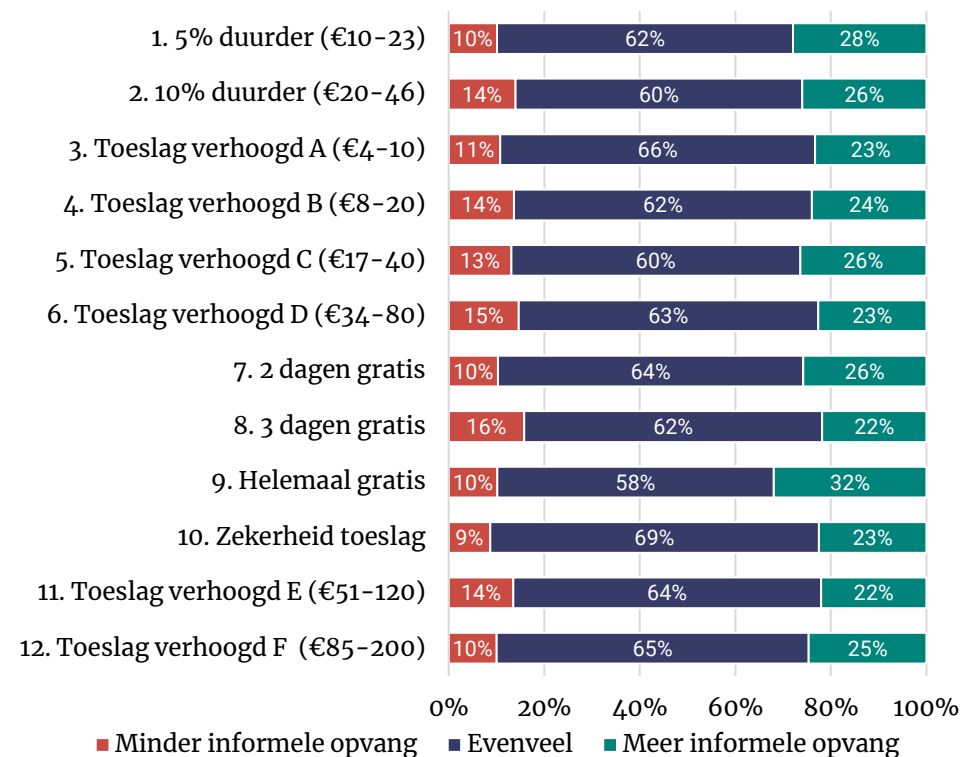
	>8 uur minder	4 - 8 uur minder	t/m 4 uur minder	Ongeveer even veel	t/m 4 uur meer	4 - 8 uur meer	>8 uur meer
5% duurder (€10-23)	6%	8%	4%	75%	2%	2%	2%
10% duurder (€20-46)	7%	9%	6%	73%	2%	2%	1%
Toeslag verhoogd A (€4-10)	2%	5%	3%	82%	2%	3%	3%
Toeslag verhoogd B (€8-20)	4%	5%	3%	78%	3%	4%	3%
Toeslag verhoogd C (€17-40)	2%	4%	3%	78%	3%	7%	3%
Toeslag verhoogd D (€34-80)	4%	4%	3%	78%	4%	4%	3%
2 dagen gratis	4%	7%	4%	68%	8%	7%	2%
3 dagen gratis	4%	4%	4%	63%	8%	12%	6%
Helemaal gratis	1%	5%	3%	70%	7%	9%	5%
Zekerheid toeslag	3%	5%	3%	81%	2%	4%	2%
Toeslag verhoogd E (€51-120)	5%	5%	3%	76%	4%	5%	3%
Toeslag verhoogd F (€85-200)	4%	7%	3%	78%	5%	2%	2%

Ouders met formele opvang huishoudinkomen > 40.000

Figuur 2.31 Percentage meer, evenveel of minder werkuren per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en een huishoudinkomen van > 40.000)

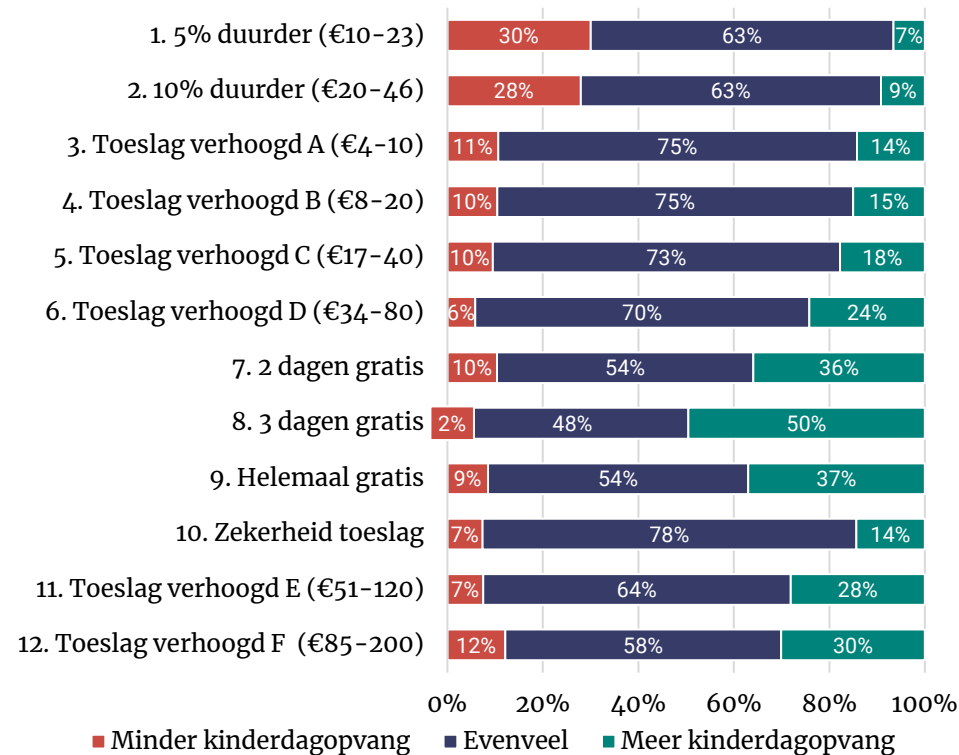

Figuur 2.32 Percentage meer, evenveel of minder dagen informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en een huishoudinkomen van > 40.000)

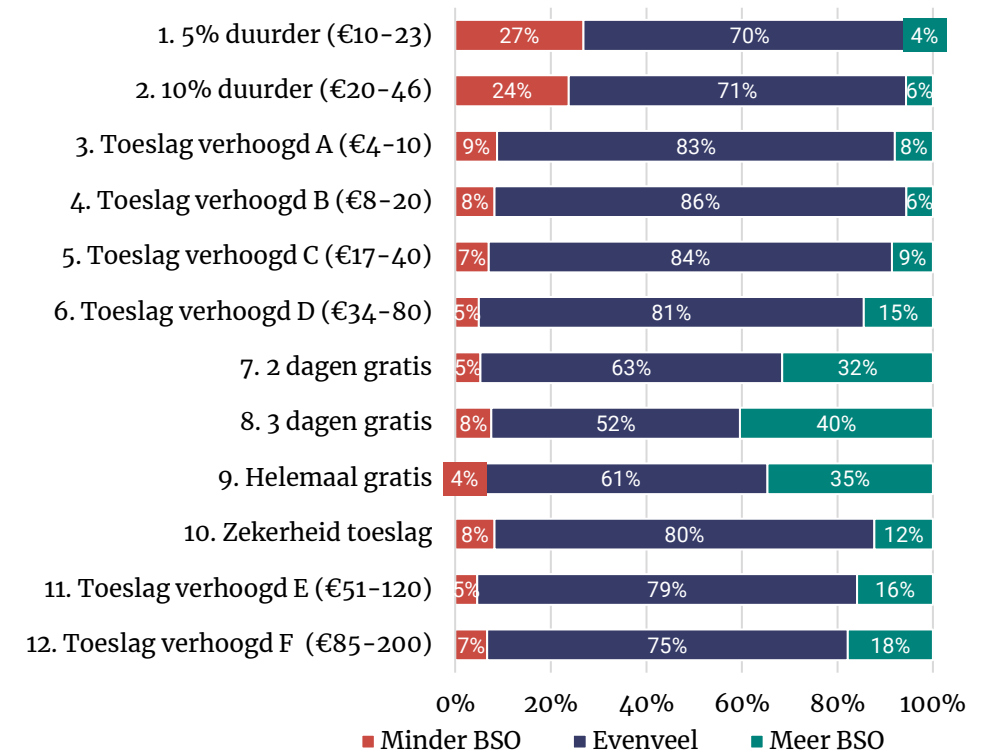

Ouders met formele opvang huishoudinkomen > 40.000

Figuur 2.33 Percentage meer, evenveel of minder dagen kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang, kind tussen 0 t/m 3 jaar en een huishoudinkomen van > 40.000)

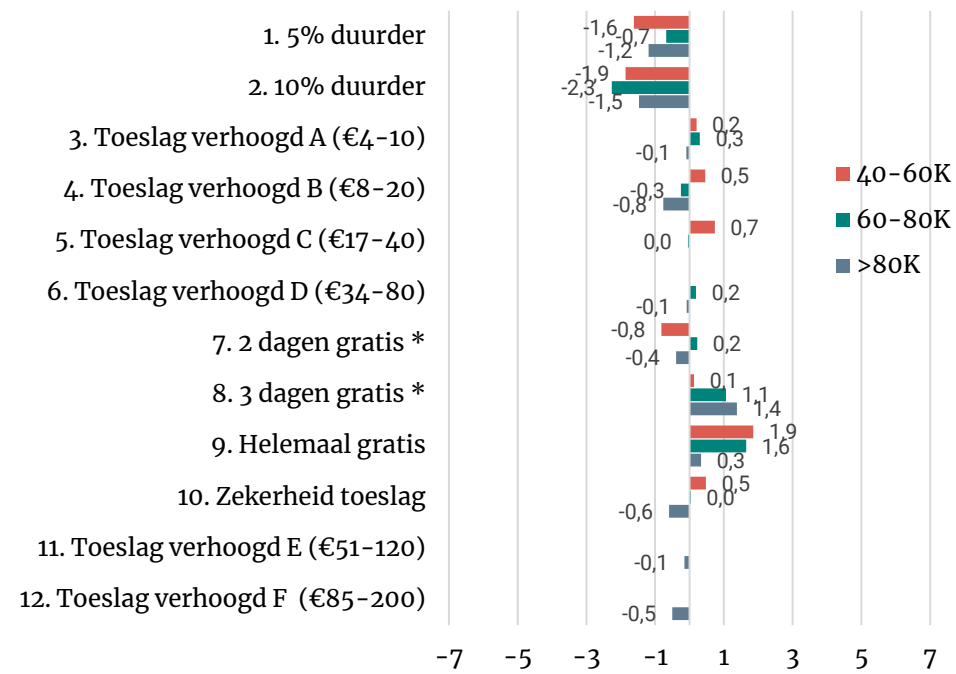
Figuur 2.34 Percentage meer, evenveel of minder dagen buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang, kind tussen 4 t/m 11 jaar en een huishoudinkomen van > 40.000)

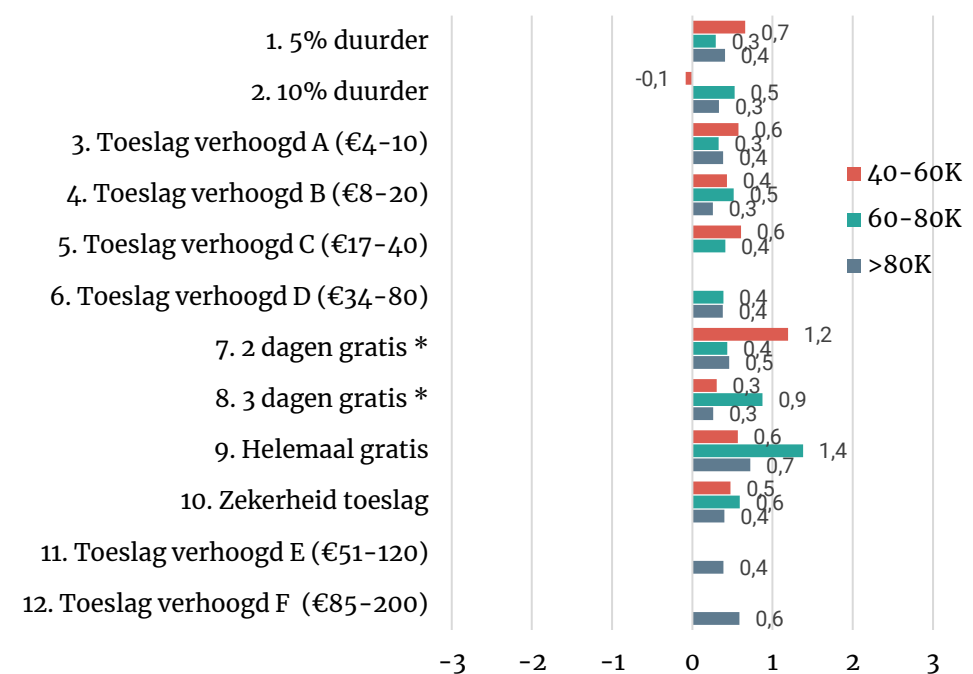
Ouders met formele opvang huishoudinkomen > 40.000: geen significante verschillen in werkuren tussen inkomensgroepen

In de figuren hieronder zijn de resultaten voor de groep ouders met formele opvang (> 40.000) uitgesplitst naar huishoudinkomen. Er is een wisselend beeld te zien, maar het valt op dat er geen significante verschillen zijn in het aantal werkuren en aantal dagen afname van informele opvang tussen de verschillende inkomensgroepen.

Figuur 2.35 Verschil in aantal werkuren** per huishouden naar de verschillende vignetten (n= n=ouders met formele opvang en een huishoudinkomen van > 40.000; naar huishoudinkomen)

Figuur 2.36 Verschil in aantal dagen gebruik informele opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang en een huishoudinkomen van > 40.000; naar huishoudinkomen)

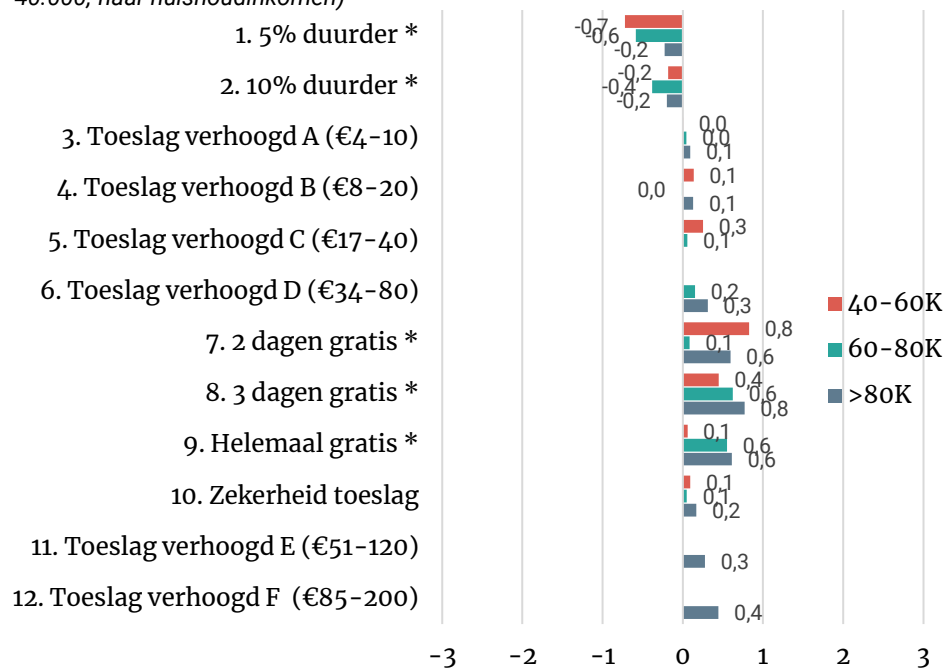
* Let op: vanwege het lage aantal waarnemingen per inkomensgroep (<50) zijn deze resultaten indicatief.

** Let op: werken gaat over aantal uren en opvang gaat over aantal dagen.

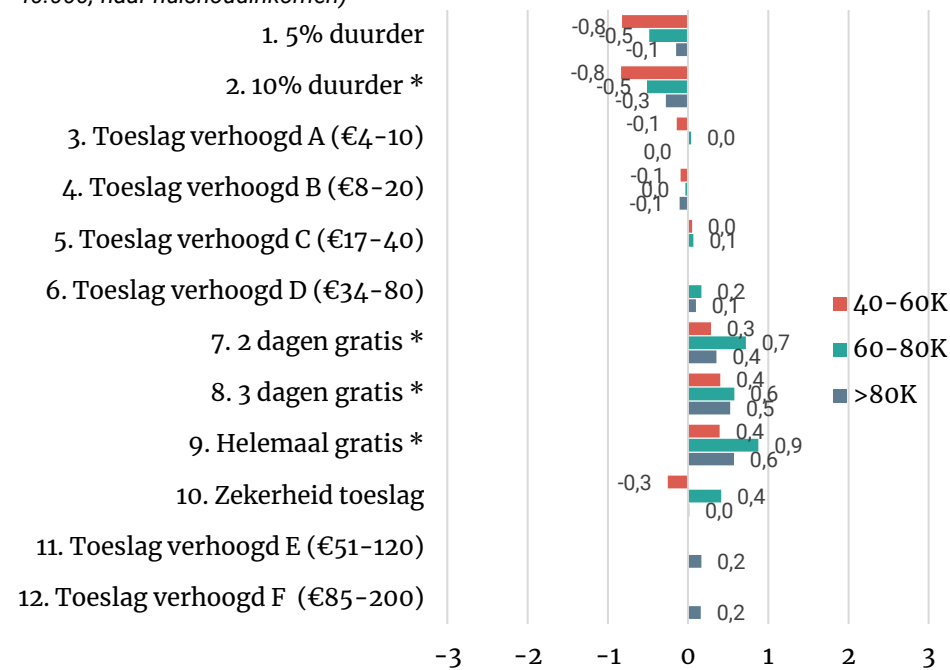
Ouders met formele opvang huishoudinkomen > 40.000: alleen bij BSO een significant verschil tussen inkomensgroepen

Ook bij het gebruik van kinderdagopvang zien we nauwelijks verschillen tussen de inkomensgroepen. Alleen bij buitenschoolse opvang is een significant verschil bij vignet 1 (opvang 5% duurder) en vignet 10 (zekerheid toeslag). De hoogste inkomens (>80.000 per huishouden) gaan hun afname van kinderdagopvang minder aanpassen als de buitenschoolse opvang duurder wordt dan de laagste inkomens (40.000 tot 60.000 per huishouden). Bij vignet 10 (zekerheid toeslag) valt vooral het significante verschil tussen de laagste en middelste inkomensgroep op.

Figuur 2.37 Verschil in aantal dagen gebruik kinderdagopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang, kind tussen 0 t/m 3 jaar en een huishoudinkomen van > 40.000; naar huishoudinkomen)

Figuur 2.38 Verschil in aantal dagen gebruik buitenschoolse opvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders met formele opvang, kind tussen 4 t/m 11 jaar en een huishoudinkomen van > 40.000; naar huishoudinkomen)

* Let op: vanwege het lage aantal waarnemingen per inkomensgroep (<50) zijn deze resultaten indicatief.

3. Conclusies

Conclusies (I)

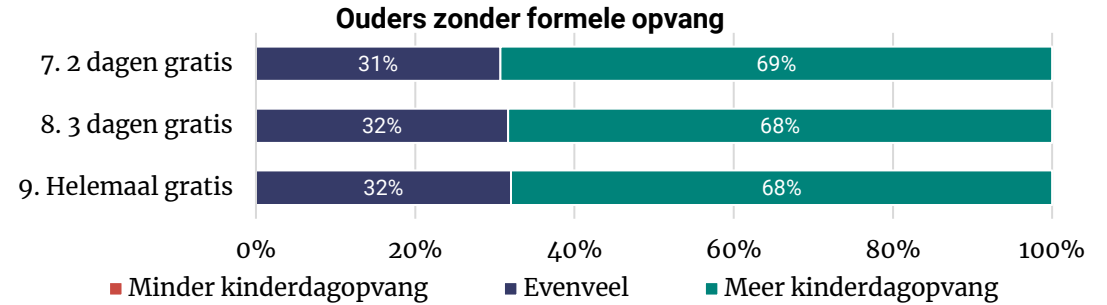
Gratis kinderopvang vooral veel effect voor ouders die nu geen opvang hebben

Uit dit vignetonderzoek kunnen we constateren dat van de verschillende voorgelegde beleidsscenario's het gratis maken van opvang het grootste effect laat zien. Met name een groot aandeel ouders dat op dit moment geen gebruik maakt van formele opvang zou in deze situatie juist wel gebruik gaan maken van kinderopvang, zie figuur 3.1. Bijna vier op de tien ouders gaan in deze situaties (ook) meer gebruik maken van de buitenschoolse opvang. Een meerderheid van deze ouders past de arbeidssituatie in het huishouden niet aan, maar ongeveer een kwart van deze groep denkt meer te gaan werken als de opvang (deels) gratis is. De toename in arbeidsparticipatie is fors in deze scenario's: (ruim) een tiende (12% tot 13%) zegt ten minste 8 uur meer te gaan werken.

Toename arbeidsparticipatie met name in lagere inkomensgroepen

Bij de groep ouders zonder formele opvang is er vooral een toename te zien in het aantal uren werk bij de gezinnen met een inkomen tot 40.000 euro per jaar als de kinderopvang (grotendeels) gratis is. Deze groep verwacht dan (ruim) 6 uur meer te werken en bij een volledig gratis kinderopvang 1,6 dagen meer af te nemen. Ook zien we een groter effect op arbeidsparticipatie in gezinnen zonder formele opvang waar één van de ouders op dit moment werkt. Wat opvallend is dat deze groep tegelijkertijd ook meer informele opvang denkt af te nemen in deze situaties.

Figuur 3.1 Percentage meer, evenveel of minder dagen kinderopvang per huishouden naar de verschillende vignetten (n=ouders zonder formele opvang)

Drie gratis opvangdagen grootste effect op werk voor ouders met formele opvang

Ouders die momenteel al van formele opvang gebruikmaken, verwachten vooral meer te gaan werken als de kinderopvang 3 dagen of helemaal gratis wordt. Ook hier is het groter effect in gezinnen waar op dit moment één van de ouders werkt en in gezinnen met een inkomen tot € 60.000. Als het duurder wordt, denken zij juist minder uren te gaan werken. Het verhogen van de kinderopvangtoeslag heeft geen effect op de formele opvang. Bij het gebruiken van kinderopvang heeft 3 dagen gratis opvang wederom het grootste effect: 48 procent gaat dan meer afnemen. Bij de buitenschoolse opvang geldt dit voor 3 dagen of geheel gratis opvang; ruim een derde verwacht een toename. Daar staat tegenover dat het overige deel evenveel of zelfs minder denkt af te nemen in deze scenario's. Bij de zekerheid van toeslag is er een verschil tussen inkomensgroepen. De laagste inkomensgroep (tot € 60.000) gaat meer werken, maar ook meer gebruikmaken van informele opvang wanneer zij zekerheid hebben over hun kinderopvangtoeslag.

Conclusies (II)

Verhogen toeslag meeste effect bij hoogste inkomens

Binnen de groep met formele opvang en een inkomen boven de € 40.000 zien we eveneens dat het 3 dagen of volledig gratis maken van de opvang het grootste effect heeft op arbeidsparticipatie. De toename in arbeidsparticipatie is hier het grootst: 20 procent denkt 4 uur of meer te gaan werken in dit scenario. Wederom zijn het significant vaker gezinnen waar op dit moment één ouder werkt waar een stijging te zien is. Met een hogere kinderopvangtoeslag denkt circa een tiende meer te gaan werken. Ongeveer een kwart verwacht minder buitenschoolse opvang te gebruiken en ongeveer drie op de tien minder dagen kinderdagopvang af te nemen bij het duurder maken van de opvang. Bij het gebruiken van kinderdagopvang en buitenschoolse opvang heeft 3 dagen gratis opvang het grootste effect: respectievelijk 50 en 40 procent gaat dan meer afnemen. Naast de 'gratis varianten' laten de verhoogde toeslagen in alle inkomensgroepen, maar met name de hoogste inkomensgroepen, meer arbeidsparticipatie en afname zien. Wel heeft dit nog steeds een kleiner effect dan het gratis maken van opvang. We zien dat de hoogste inkomens (>80.000 per huishouden) hun afname van kinderdagopvang minder aanpassen als de buitenschoolse opvang duurder wordt dan de laagste inkomens (40.000 tot 60.000).

Vignetonderzoek toont interessante eerste inzichten...

De wijze waarop we de aanpak met behulp van de vignetten hebben toegepast binnen dit onderzoek geeft een interessante inkijk op de mogelijke effecten van verschillende beleidsscenario's op het gebruik van kinderopvang en de werksituatie van ouders. Het laat zien dat bepaalde groepen – ouders zonder opvang, met name in lagere inkomensgroepen – een groter beroep gaan doen op kinderopvang en buitenschoolse opvang als het gratis wordt. Tegelijkertijd laat deze groep ook de grootste toename in arbeidsparticipatie zien binnen deze scenario's, nog meer in gezinnen waar een van de ouders werkt. Ook een substantieel deel van de ouders die momenteel opvang gebruiken, denkt meer opvang af te nemen als het meerdere dagen of volledig gratis is.

In de hogere inkomensgroepen is een verhoogde toeslag voor een deel van de ouders ook een motivator om de opvangsituatie uit te breiden en het aantal werkuren op te hogen.

...maar zorgt ook voor nieuwe vragen

Veel van de mogelijke effecten die het vignetonderzoek laat zien, kunnen we enigszins verklaren: de kosten voor opvang spelen een dusdanige rol voor ouders dat de gevolgen voor het (meer) gebruikmaken van opvang toenemen bij lagere of geen kosten (gratis maken). Het duurder maken heeft hiermee vaak een omgekeerd effect. Daarnaast zien we ook in veel situaties waar de opvang goedkoper of gratis wordt een toename van het gebruik van informele opvang; een effect dat we niet hadden verwacht en dus hiermee ook niet kunnen verklaren. Een deel kan mogelijk gezocht worden in de complexiteit van de materie. We vroegen respondenten een inschatting te maken voor de gevolgen op hun opvang- en werksituatie binnen verschillende scenario's in de vragenlijst, waar met name de financiële gevolgen lastig zijn in te schatten. De complexiteit zit ook in de verschillende opvangvormen en bijhorende afname-eenheid, de potentiële gevolgen in arbeidsparticipatie voor het hele gezin en het niet genoeg kunnen overzien van het totale netto effect van deze samenhangende factoren. Dergelijke situaties zouden ouders in hun eigen situatie ook bespreken met hun partner, berekenen wat mogelijke gevolgen zijn en voor- en nadelen afwegen. We zien deze meting dan ook als een eerste verkenning, waar verdiepend onderzoek – bijvoorbeeld met behulp van diepte-interviews – verder antwoord kan geven op beweegredenen voor ouders om te komen tot bepaalde keuzes. Ook is het vanwege de diversiteit aan vignetten en de verdeling over de drie doelgroepen ook niet overal mogelijk om (betrouwbare) uitsplitsingen naar achtergrondkenmerken te maken vanwege het aantal waarnemingen.

Bijlage

Aantallen per vignet

Tabel A.1 Ongewogen aantal respondenten per vignet

Vignet	Aantal werkuren			Aantal dagen gebruik informele opvang			Aantal dagen gebruik buitenschoolse opvang			Aantal dagen gebruik kinderdagopvang		
	Zonder formele opvang	Met formele opvang	Met formele opvang > 40K	Zonder formele opvang	Met formele opvang	Met formele opvang > 40K	Zonder formele opvang	Met formele opvang	Met formele opvang > 40K	Zonder formele opvang	Met formele opvang	Met formele opvang > 40K
Vignet 1: verhoging kinderopvangtarief 5% (alle inkomens)		489	415		508	420		328	264		300	252
Vignet 2: verhoging kinderopvangtarief 10% (alle inkomens)		463	398		475	398		304	249		294	252
Vignet 3: verhoging kinderopvangtoeslag A (alle inkomens)		551	474		566	477		370	306		337	290
Vignet 4: verhoging kinderopvangtoeslag B (alle inkomens)		412	545		424	553		264	349		260	341
Vignet 5: verhoging kinderopvangtoeslag C (vanaf €40.000)			309			313			206			195
Vignet 6: verhoging kinderopvangtoeslag D (vanaf €60.000)			484			482			286			307
Vignet 7: 2 dagen gratis kinderopvang (alle inkomens)	505	332	268	642	340	268	579	223	168	132	228	176
Vignet 8: 3 dagen gratis kinderopvang (alle inkomens)	496	333	283	641	348	291	578	233	186	128	212	179
Vignet 9: gratis kinderopvang (alle inkomens)	495	350	286	641	355	283	583	256	201	128	222	173
Vignet 10: zekerheid over de kinderopvangtoeslag (alle inkomens)	477	962	803	630	1002	823	569	679	539	123	627	514
Vignet 11: verhoging kinderopvangtoeslag E (vanaf €80.000)			479			480			291			295
Vignet 12: verhoging kinderopvangtoeslag F (vanaf €120.000)			169			169			112			95